

คำชี้แจงสำหรับนักเรียน

ชุดการเรียนรู้ เรื่อง การแต่งคำประพันธ์ฉันทน์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ประกอบด้วยชุดการเรียนรู้ทั้งหมด ๖ ชุด ดังนี้

ชุดที่	ชื่อชุดการเรียนรู้	เวลาเรียน/ชั่วโมง
๑	ร้อยกรองฉันทน์เป็นอย่างไร	๒
๒	รู้จักไว้ประเภทฉันทน์	๔
๓	สร้างสรรค์คำมาใช้	๒
๔	ความหมายกวีใจ ด้วยภาพพจน์	๑
๕	เพิ่มอรรถรสด้วย รสวรรณคดี	๒
๖	แต่งได้คำประพันธ์ดี อินทรีวิเชียรฉันทน์	๒
รวม		๑๓

คำชี้แจงในการใช้ชุดการเรียนรู้

๑. ในการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง ร้อยกรองฉันท์เป็นอย่างไร นักเรียนใช้เวลาในการเรียน ๒ ชั่วโมง
๒. ให้นักเรียนศึกษาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและเนื้อหาอย่างละเอียดรอบคอบ
๓. การเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้จะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด และมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
๔. ถ้านักเรียนเกิดความสงสัย ไม่เข้าใจหรือมีปัญหา สามารถขอคำแนะนำจากครูผู้สอนได้ตลอดเวลา
๕. เมื่อนักเรียนศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมจากชุดการเรียนรู้ ชุดที่ ๕ เรื่อง เพิ่มอรรถรสด้วยวรรณคดี จบแล้ว นักเรียนแต่ละคนต้องทำแบบทดสอบหลังเรียน

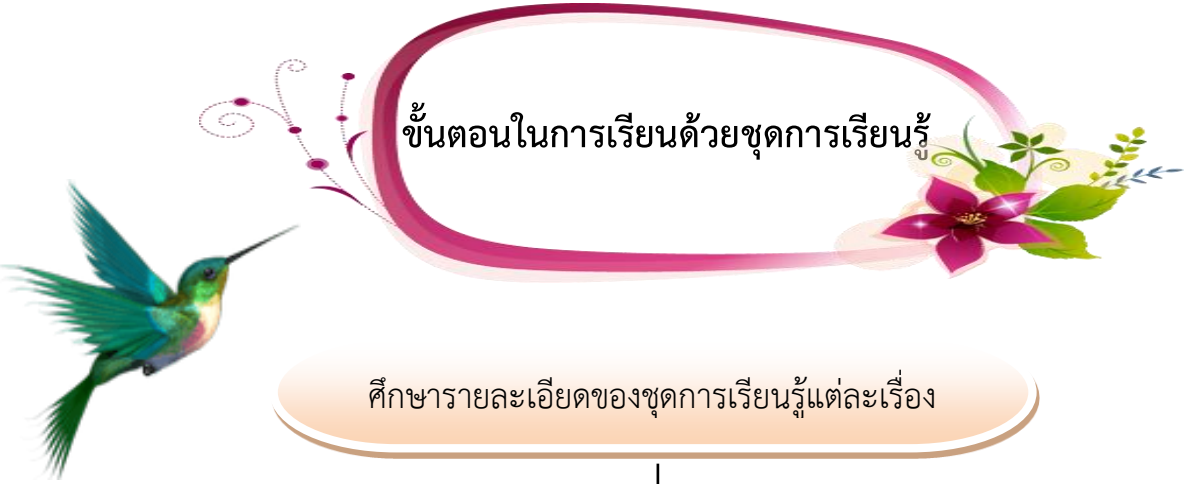

บทบาทของนักเรียน

๑. นักเรียนอ่านคู่มือการใช้ชุดการเรียนรู้และปฏิบัติตามกิจกรรมตามลำดับขั้นตอน
๒. นักเรียนศึกษาผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จุดประสงค์การเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้
ในชุดการเรียนรู้ทั้งหมดอย่างละเอียด พร้อมทั้งทำใบงาน
๓. นักเรียนควรมีการวางแผนการทำงาน แบ่งหน้าที่และร่วมกันปฏิบัติตามกิจกรรม
หากเกิดข้อสงสัย ไม่เข้าใจ หรือมีปัญหา นักเรียนควรขอคำแนะนำจากครูผู้สอน
๔. ในการปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนควรปฏิบัติงานให้ทันกับเวลาที่กำหนดให้
๕. ขั้นตอนสุดท้ายของการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ นักเรียนต้องทำแบบทดสอบหลังเรียน

ขั้นตอนในการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้

ศึกษารายละเอียดของชุดการเรียนรู้แต่ละเรื่อง

ศึกษาผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง/จุดประสงค์การเรียนรู้

ดำเนินการใช้ชุดการเรียนรู้

๑. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

๑.๑ แจกจุดประสงค์การเรียนรู้

๑.๒ บอกสิ่งที่นักเรียนต้องปฏิบัติ

๑.๓ ทดสอบก่อนเรียน

๒. ขั้นเรียนรู้

นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมตามที่ระบุไว้ในใบงาน

๓. ขั้นสรุป

สรุป อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียน

ทดสอบหลังเรียน

ไม่ผ่าน

ผ่าน

ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

1. สามารถบอกความเป็นมาของร้อยกรองฉันท์ได้
2. สามารถบอกความหมาย ลักษณะ และแยกแยะ คำครุ – ลหุ ได้
3. สามารถบอกคำสัมผัสครุ – ลหุ ได้อย่างถูกต้องตำแหน่ง และถูกต้อง

ด้านทักษะกระบวนการ

1. มีความคิดวิเคราะห์แยกแยะประเภทต่าง ๆ
2. มีความสามารถในการนำเสนอการสื่อความหมาย
3. เชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทางภาษาไทยกับศาสตร์อื่น ๆ
4. ให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ และสรุปผลได้อย่างเหมาะสม

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีความกระตือรือร้น
2. ใฝ่รู้ใฝ่เรียน
3. มุ่งมั่นในการทำงาน

แบบทดสอบก่อนเรียน ประจำหน่วยที่ ๑

เรื่อง ร้อยกรองฉันทน์เป็นอย่างไร

คำสั่ง

ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วทำเครื่องหมายกากบาท (X) หน้าข้อที่ถูกต้อง

๑. ฉันทน์ของไทยมีที่มาจากประเทศใด
 - ก. ประเทศศรีลังกา ข. ประเทศอินเดีย ค. ประเทศอินโดนีเซีย ง. ประเทศไทย
๒. ตำราฉันทน์เล่มแรกของไทย คืออะไร
 - ก. จินตามณี ข. ฉันทศาสตร์ ค. วุฒิไทธัย ง. มาตราพฤติ
๓. ใครเป็นผู้แปลงฉันทน์จนครบทั้ง ๑๐๘ แบบ
 - ก. นายชิต บุรทัต ข. นายฉันทน์ ขำวิไล ค. พระโหราธิบดี ง. กรมสมเด็จพระปรมาธิบดีชิโนรส
๔. คำประพันธ์ประเภทฉันทน์ใดที่นิยมแต่งบทอาเศียรวาท
 - ก. โศลกฉันทน์ ๑๒ ข. อิทธิสังฉันทน์ ๒๐
 - ค. ฤชงคประยาตฉันทน์ ๑๒ ง. สัททูลวิกกีฬิตฉันทน์ ๑๙
๕. คำที่ใช้ในการเรียก ครุ และ ลหุ นั้น มีความหมายอย่างไร
 - ก. พยางค์ ข. เสียง ค. เสียงหนัก ง. เสียงเบา
๖. ข้อใดกล่าวถึงครุ ลหุได้ถูกต้อง
 - ก. พยางค์หรือคำที่บังคับด้วยเสียงสระ ข. พยางค์หรือคำที่ทำให้เกิดสัมผัส
 - ค. พยางค์หรือคำที่มีเสียงหนักเบา ง. พยางค์หรือคำที่ประสมกับเสียงวรรณยุกต์
๗. คำว่า “วร” ถ้าต้องการให้อ่านออกเสียงเป็นคำครุ ๑ คำ คำ ลหุ ๑ คำ ต้องอ่านออกเสียงตรงกับข้อใด
 - ก. วะ – ระ ข. วอ – ระ ค. วอน ง. วอน – ระ
๘. คำในข้อใดมี เสียงตรงกับ ครุ ลหุ ต่อไปนี้ ~ ~ ~ ~ ~
 - ก. ตื่นก่อนเมื่อนอนหลัง ข. ระวังค์พท์รับสั่งการ
 - ค. รอนรอนอ่อนอัสตง ง. จำแนกประเภทตาม

๙. กිරสิดะจะหวานแม่น สุธสแห่งพระวาจา จากข้อความดังกล่าว เขียนแทนสัญลักษณ์ ครุ ลหุ ได้อย่างไร

ก. ๑ ๒ ๒ ๒ ๑ ๒ ๑ ๒ ๒ ๒ ๑ ๒

ข. ๑ ๒ ๒ ๑ ๒ ๒ ๑ ๒ ๑ ๒ ๒ ๒

ค. ๑ ๒ ๒ ๑ ๒ ๒ ๑ ๒ ๒ ๑ ๒ ๒

ง. ๒ ๒ ๑ ๒ ๑ ๒ ๑ ๒ ๒ ๑ ๒ ๒

๑๐. บทประพันธ์ในข้อใด มีเสียงสัมผัสตรงกับตัวอย่างดังต่อไปนี้

“จะถูกผิดกระไรอยู่ มนุษย์ผู้กระทำนา”

ก. กุมารอื่นก็สงสัย มิเชื่อในพระวาจา

ข. จะแนมิแน่เหลือ พิเคราะห์เชื่อเพราะยากยล

ค. สามยอดเยี่ยมยลระยับ ะวะวะบัสลับพรรณ

ง. และอีกประการเล่า ฝิวะเขาสิคิตคลอน

ประวัติของฉันทน์

ฉันทน์ คือลักษณะถ้อยคำ ที่กวีได้ร้อยกรองขึ้น ให้เกิดความไพเราะ ชาบซึ้ง โดยกำหนดคณะ ครุหลุ และสัมผัสไว้ เป็นมาตรฐาน ฉันทน์ของไทยมีที่มาจากคัมภีร์วृตโตหัยของอินเดีย เข้ามาในเมืองไทยประมาณปลายสมัยกรุงสุโขทัยหรือต้นกรุงศรีอยุธยา ฉันทน์ในภาษาบาลี แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ ฉันทน์วรรณพฤติ กับฉันทน์มาตราพฤติ ซึ่งฉันทน์มีชื่อต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในคัมภีร์วृตโตหัยมีถึง ๑๐๘ ฉันทน์ แต่ไทยเรดัดแปลง เอามาใช้ไม่หมด เลือกเอามาแต่เฉพาะที่เห็นว่าไพเราะ มีทำนองอ่านสละสลวย และเหมาะแก่การที่จะบรรจุคำในภาษาไทยได้ดีเท่านั้น

ฉันทน์ใด กำหนดด้วยตัวอักษร คือ วางคณะ และกำหนดเสียงหนักเบา ที่เรียกว่า ครุหลุ เป็นสำคัญ ฉันทน์นั้นเรียกว่า “วรรณพฤติ”

ฉันทน์ใด กำหนดด้วยมาตรา คือ วางจังหวะสั้นยาว ของมาตราเสียง เป็นสำคัญ นับคำหลุเป็น ๑ มาตรา คำครุ นับเป็น ๒ มาตรา ไม่กำหนดตัวอักษร เหมือนอย่างวรรณพฤติ ฉันทน์นั้นเรียกว่า “มาตราพฤติ”

ตำราฉันทน์ของไทยเล่มแรก คือ หนังสือจินตามณี ของพระโหราธิบดี ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสฯ ทรงแต่งคำฉันทน์ตามพระประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงแปลงฉันทน์จากคัมภีร์วृตโตหัย เป็นภาษาไทย จากฉันทน์วรรณพฤติ ๘๓ แบบ ทรงแปลงไว้ ๕๐ แบบ และแปลงฉันทน์มาตราพฤติไว้เพียง ๘ แบบ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๗๔

นายฉันท ขาวโล ได้แปลงฉันทน์ในคัมภีร์วृตโตหัยใหม่ทั้งหมดโดยครบสมบูรณ์ ๑๐๘ แบบ โดยใช้ชื่อว่า “ฉันทศาสตร์”

ประเภทของฉันทน์

ฉันทน์ที่นิยมแต่งในภาษาไทย เป็นฉันทน์วรรณพฤติเป็นพื้น ที่เป็นมาตราพฤติ ไม่ใคร่จะนิยมแต่ง เพราะจังหวะ และทำนองที่อ่านในภาษาไทย ไม่สู้จะไพเราะ เหมือนฉันทน์วรรณพฤติ แม้ฉันทน์วรรณพฤติ ที่ท่านแปลงมาเป็นแบบในภาษาไทยแล้ว ก็ไม่นิยมแต่งกัน โดยที่นิยมใช้มากมีเพียง ๘ แบบเท่านั้น

ฉันทน์ ๘ ได้แก่ วิชาขุมมาลาฉันทน์ มาณวกฉันทน์ จิตรปทาฉันทน์

ฉันทน์ ๑๑ ได้แก่ อินทรวีเชียรฉันทน์ อุเปนทรวีเชียรฉันทน์ อุปชาติฉันทน์ สาลินีฉันทน์

ฉันทน์ ๑๒ ได้แก่ ภูษนครประยาตฉันทน์ ไตรภูกฉันทน์ กมลฉันทน์ วังสภูษฉันทน์

ฉันทน์ ๑๔ ได้แก่ วสันตติลกฉันทน์

ฉันท์ ๑๕ ได้แก่ มาลินีฉันท์

ฉันท์ ๑๙ ได้แก่ สัททูลวิกกีฬิตฉันท์

ฉันท์ ๒๐ ได้แก่ อธิสังฉันท์

ฉันท์ ๒๑ ได้แก่ สัทธราฉันท์

ลักษณะคำประพันธ์ประเภทฉันท์

ฉันท์เป็นคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองที่มีลักษณะบังคับต่างจากร้อยกรองประเภทอื่น คือ บังคับ คณะสัมผัส และครุ ลหุ ดังที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (๒๕๒๙ : ๑๐๘) ได้กล่าวถึงฉันท์ว่า “ฉันท์เป็นคำประพันธ์ที่บังคับครุ ลหุ เป็นสำคัญ” ฉะนั้นการที่จะรู้จักลักษณะของฉันท์ได้นั้น ต้องรู้จัก คำครุ และคำลหุ เสียก่อน

การเลือกใช้ฉันท์

การเลือกใช้ฉันท์ ต้องเลือกให้เหมาะกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อเรื่องที่จะเขียน

๑. บทนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บทไหว้ครู บทสรรเสริญพระเกียรติ ความขลัง ใช้ สัททูลวิกกีฬิตฉันท์ หรือสัทธราฉันท์

๒. บทเล่าเรื่อง บทชม คร่ำครวญ นิยมใช้ อินทรวชิรฉันท์ หรือสันติลกฉันท์

๓. บทแสดงอารมณ์รุนแรง เช่น โกรธ ตื่นเต้น วิตกกังวล หรือบรรยายความในใจเกี่ยวกับความรักที่ต้องการให้เห็นอารมณ์สะท้อนใจอย่างมาก นิยมใช้ อธิสังฉันท์ ซึ่งเป็นฉันท์ที่สลับเสียงหนักเบา เน้นเสียงเป็นจังหวะทุกระยะ

๔. บทพรรณนาโวหารหรือบรรยายข้อความที่น่าตื่นเต้น หรือเป็นที่ประทับใจ นิยมใช้ ฤชงคประยาตฉันท์

๕. บทสนุกสนานขบขัน หรือคึกคักสับสน ให้เหตุการณ์บรรยายไปอย่างรวดเร็วจะนิยมใช้ โดฏกฉันท์ มาณวกฉันท์ หรือจิตรปทาฉันท์

๖. บทบรรยายความ นิยมใช้ อุเปนทรวชิรฉันท์ อินทวงส์ฉันท์ วิชชุมมालาฉันท์ หรือสาลินีฉันท์

แบบฝึกที่ ๑

เรื่อง รู้จักที่มาฉันทน์

คำสั่ง

ให้นักเรียนจับคู่ประเภทของฉันทน์ ให้ถูกต้อง

ตัวอย่าง ฉันทน์ ๘ **มวณวกฉันทน์**

ฉันทน์ ๘ ได้แก่

.....

.....

ฉันทน์ ๑๑ ได้แก่

.....

.....

.....

.....

ฉันทน์ ๑๒ ได้แก่

.....

.....

.....

.....

ฉันทน์ ๑๔ ได้แก่

.....

.....

ฉันทน์ ๑๕ ได้แก่

.....

.....

ฉันทน์ ๑๙ ได้แก่

.....

.....

ฉันทน์ ๒๐ ได้แก่

.....

.....

ฉันทน์ ๒๑ ได้แก่

.....

.....

วิชมมมาลาฉันทน์

อินทรวีเชียรฉันทน์

สาลินีฉันทน์

ภุชงคประยาตฉันทน์

โตฏกฉันทน์

อุปชาติฉันทน์

กมลฉันทน์

วสันตติลกฉันทน์

จิตรปทาฉันทน์

อุเปนทรวีเชียรฉันทน์

มาลินีฉันทน์

อิทิสงฉันทน์

สัททูลวิกกีฬิตฉันทน์

สัทธราฉันทน์

วังสภุฉันทน์

แบบฝึกที่ ๒

เรื่อง รู้จักที่มาฉันทน์

คำสั่ง

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

๑. ฉันทน์ของไทยมีที่มาจากคัมภีร์ที่มีชื่อว่าอะไร

.....

๒. ฉันทน์ในภาษาบาลี แบ่งออกเป็นกี่ชนิด ได้แก่อะไรบ้าง

.....

๓. ฉันทน์ที่นิยมแต่งในภาษาไทย เป็นฉันทน์ชนิดใด

.....

๔. ใครเป็นผู้แปลงฉันทน์ในคัมภีร์รูดโศกใหม่ทั้งหมดโดยครบสมบูรณ์ทั้ง ๑๐๘ แบบ

.....

๕. ฉันทน์เป็นคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองที่มีลักษณะบังคับต่างจากร้อยกรองประเภทอื่น เพราะต้องใช้คำอะไรในการแต่ง

.....

๖. บทนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บทไหว้ครู บทสรรเสริญพระเกียรติ ควรใช้ฉันทน์ใดในการประพันธ์

.....

๗. อินทรวชิรฉันทน์ เหมาะที่จะใช้ประพันธ์บทลักษณะใด

.....

๘. บทพรรณนาโวหารหรือบรรยายข้อความที่น่าตื่นเต้น หรือเป็นที่ประทับใจ นิยมใช้ฉันทน์ใดในการประพันธ์

.....

๙. มาณวกฉันทน์ เหมาะที่จะใช้ประพันธ์บทลักษณะใด

.....

๑๐. วรรณคดีเรื่องใดบ้างที่แต่งด้วยคำประพันธ์ฉันทน์ (ตอบ ๓ เรื่อง)

.....

ลักษณะของพยางค์ในการแต่งฉันทน์

พยางค์

พยางค์ พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. ๒๕๓๐ ได้ให้ความหมายของพยางค์ ไว้ว่า “ พยางค์ น. หน่วยเสียงที่ประกอบด้วยสระเดียว ส่วนหนึ่งของคำที่มีหลายเสียง ” สำหรับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคำประพันธ์ประเภทฉันทน์แล้ว ความหมายของพยางค์ ยังแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. พยางค์ที่มีเสียงหนัก (ครุ)
๒. พยางค์ที่มีเสียงเบา (ลหุ)

ครุ (อ่านว่า คะ-รุ) คือพยางค์ที่ลงเสียงหนัก ใช้สัญลักษณ์ ~ มีลักษณะ ดังนี้

๑. เป็นคำที่ประสมด้วยสระเสียงยาวในแม่ ก.กา (รวมทั้งสระ อำ ไอ โอ เออ ด้วย)
เช่น ตา ตี ปู นา เกร จำ ใจ ไป เอา
๒. เป็นคำที่มีตัวสะกดทุกมาตรา เช่น นก เมฆ สุข จักร บด ศิษย์ ภาพ รูป งาม
ปอง เฉย ขาว ผล เป็นต้น

ลหุ (อ่านว่า ละ-หุ) คือพยางค์ที่มีเสียงเบา ใช้สัญลักษณ์ ‘ มีลักษณะ ดังนี้

๑. เป็นคำที่ประสมกับสระเสียงสั้นในแม่ ก. กา เช่น ดุ เตะ ตี จะ แคะ โละ เคาะ
 เป็นต้น
๒. เป็นพยัญชนะตัวเดียว เช่น บ ฌ ฐ ก็ เป็นต้น

ในการแต่งฉันทน์ ต้องบรรจุคำให้ครบ ตามจำนวนที่บ่งไว้ จะบรรจุคำให้เกินกว่ากำหนด เหมือนการแต่งโคลง กลอน และกาพย์ ไม่ได้ เว้นไว้แต่อักษรนำ อนุญาตให้เกินได้บ้าง แต่บัดนี้ ไม่ใคร่นิยมแล้ว คำใดที่กำหนดไว้ว่าเป็นครุและลหุ จะต้องเป็น ครุและลหุจริงๆ และเป็นได้ แต่เฉพาะ ตรงที่บ่งไว้ เท่านั้น จะใช้ครุและลหุ ผิดที่ ไม่ได้ คำ บ ก็ดี คำที่ประสมด้วย สระอำ ในแม่ ก กา ก็ดี ใช้เป็นลหุได้ แต่บัดนี้คำที่ประสมด้วยสระอำ ไม่ใคร่นิยมใช้ เพราะถือว่า เป็นเสียงที่มีตัวสะกดแฝงอยู่ด้วย

แบบฝึกที่ ๓

เรื่อง บทประพันธ์เน้นใช้เสียง (คำครุ คำลหุ)

ตอนที่ ๑ ฝึกเขียนคำครุ - ลหุ

คำสั่ง ให้นักเรียนเขียนสัญลักษณ์ ~ (ครุ) , (ลหุ) ของคำต่อไปนี้

ตัวอย่าง โทษะ ~ ,

๑. โมหะ	๒. สัจจะ
๓. สัตยา	๔. ลักษณะ
๕. สามัคคี	๖. อภิปราย
๗. ประชด	๘. อติเรก
๙. สรรพวิชา	๑๐. คุณธรรม
๑๑. อุปถัมภ์	๑๒. อนุรักษ
๑๓. บุปผา	๑๔. ปฏิเสธ
๑๕. มารยาท	๑๖. ทศวรรษ
๑๗. ภริยา	๑๘. วิกฤตการณ์
๑๙. เกษตรกร	๒๐. พัฒนา
๒๑. เสวต	๒๒. ประชากร
๒๓. วิชา	๒๔. สดใส
๒๕. สะอาด	๒๖. ปัญญา
๒๗. ธรรมชาติ	๒๘. ฐานะ
๒๙. อติเรก	๓๐. รดี

แบบฝึกที่ ๔

เรื่อง บทประพันธ์เน้นใช้เสียง (คำครุ คำลหุ)

ตอนที่ ๒ ฝึกสร้าง คำครุ - ลหุ

คำสั่ง จงเขียนคำหรือข้อความที่มีเสียงเป็น ครุ - ลหุ ตามเครื่องหมายที่ปรากฏต่อไปนี้

ตัวอย่าง

จ ล ล

ตลาดนัด

๑. ล จ ล

.....

๒. ล ล ล จ

.....

๓. จ ล ล ล

.....

๔. จ จ ล ล

.....

๕. จ ล ล ล จ

.....

๖. ล จ จ จ ล

.....

๗. จ จ ล จ

.....

๘. จ จ ล ล จ

.....

๙. ล จ ล ล จ

.....

๑๐. จ จ ล จ

.....

ลักษณะสัมผัสคำ ครุ - ลหุ

คำสัมผัส คือ คำที่มีเสียงคล้องจองกัน แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ สัมผัสอักษร และสัมผัสสระ

๑. สัมผัสพยัญชนะ หรือสัมผัสอักษร หมายถึงคำคล้องจองที่มีพยัญชนะตัวหลักเป็นตัวเดียวกัน แต่ประสมสระต่างกัน เช่น ตรม - ตรอม, เรียน - รัก, กรอบ - ครัว, ไหน - หนา, ฟาก - ฟ้า เป็นต้น

๒. สัมผัสสระ คือ คำที่ใช้สระคล้องจองเป็นเสียงเดียวกัน และถ้ามีตัวสะกดต้องสะกดมาตราเดียวกัน สัมผัสสระมี ๒ ชนิดคือ

๒.๑ สัมผัสสระที่ไม่มีตัวสะกด เช่น มา - ปลา , ชู - ดู , ดี - ศรี , เฉ - เปล

๒.๒ สัมผัสสระที่มีตัวสะกด เช่น ชิน - ศิลป์ , ชัด - รัฐ , สุข - ยุค , เมฆ - เลข

สัมผัสคำครุ - ลหุ คือ คำที่ออกเสียงพยัญชนะต้น เสียงเดียวกัน หรือออกเสียงสระและตัวสะกดมาตราเดียวกัน โดยคำครุจะสัมผัสกับคำครุ และคำลหุจะสัมผัสกับคำลหุเท่านั้น

แบบฝึกที่ ๕

เรื่อง คำสัมผัส ครุ - ลหุ

คำสั่ง

ให้นักเรียนเลือกข้อความด้านขวามือ เติมในช่องว่างให้สัมผัสกับข้อความด้านซ้ายมือ โดยคำที่นำมาเติม จะต้องมีครุ - ลหุ ตามที่กำหนด

ตัวอย่าง

จะใคร่แกล้ง

จ ะ ใ ้ ใ ้ ใ ้

แสดงกริยา

๑. ธรรมชาติงาม	จ ะ ใ ้ ใ ้ ใ ้		นภาแจ่มแจ้ง
๒. อรุณเบิกฟ้า	จ ะ ใ ้ ใ ้ ใ ้		จะบอกจริงนะ
๓. ดุจฟ้าไร้ดาว	จ ะ ใ ้ ใ ้ ใ ้		ไร้ทุกข์สบายใจ
๔. น้ำค้างบริสุทธิ์	จ ะ ใ ้ ใ ้ ใ ้		ให้ลุล่วงผ่าน
๕. แม้ยามจะเรียน	จ ะ ใ ้ ใ ้ ใ ้		เมื่อยามจะคำ
๖. รักจริงหรือหลอก	จ ะ ใ ้ ใ ้ ใ ้		ก็เพียรจะเพลน
๗. ประรณาสีใด	จ ะ ใ ้ ใ ้ ใ ้		เอาไม้ตรีแลก
๘. น้ำนิ่งไหลลึก	จ ะ ใ ้ ใ ้ ใ ้		ชักศึกเข้าบ้าน
๙. ประกอบกิจใด	จ ะ ใ ้ ใ ้ ใ ้		ประดุกวัยสาว
๑๐. บ้านเล็กแสนสุข	จ ะ ใ ้ ใ ้ ใ ้		เมื่อคราวมีทุกข์

แบบฝึกที่ ๖
เรื่อง คำสัมผัส ครุ - ลหุ

ตอนที่ ๒ คำสั่ง จงเขียนข้อความในช่องว่างด้านขวามือให้สัมผัสกับข้อความด้านซ้ายมือ

ตัวอย่าง บ้านน้อยในสวน เทียบชวนคนชม

๑. กระต่ายสีขาว
๒. ป่าเขียวขจี
๓. ท้องฟ้าสีคราม
๔. โรงเรียนน่านอยู่
๕. ขยันเรียนหนังสือ
๖. ขจัดความทุกข์
๗. เธอจะไปไหน
๘. ลมหนาวพัดมา
๙. ความรักเรียกร้อง
๑๐. สวรรค์ปีใหม่
๑๑. ทำมาหากิน
๑๒. รีบมาโรงเรียน

แบบทดสอบหลังเรียน ประจำหน่วยที่ ๑
เรื่อง ร้อยกรองฉันท์เป็นอย่างไร

คำสั่ง

ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วทำเครื่องหมายกากบาท (X) หน้าข้อที่ถูกต้อง

๑. ตำนานฉันท์เล่มแรกของไทย คืออะไร

- ก. จินตามณี ข. ฉันทศาสตร์ ค. วุตโทยัย ง. มาตราพฤติ

๒. ฉันท์ของไทยมีที่มาจากประเทศใด

- ก. ประเทศศรีลังกา ข. ประเทศอินเดีย ค. ประเทศอินโดนีเซีย ง. ประเทศไทย

๓. คำประพันธ์ประเภทฉันท์ใดที่นิยมแต่งบทร่ายยาว

- ก. โศกฉันท์ ๑๒ ข. อีสันฉันท์ ๒๐
ค. ฤชงคประยาตฉันท์ ๑๒ ง. สัททูลวิกกีฬิตฉันท์ ๑๙

๔. ใครเป็นผู้แปลงฉันท์จนครบทั้ง ๑๐๘ แบบ

- ก. นายชิต บุรทัต ข. นายฉันท์ ขำวิไล ค. พระโหราธิบดี ง. กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส

๕. คำที่ใช้ในการเรียก ครุ และ ลหุ นั้น มีความหมายอย่างไร

- ก. พยางค์ ข. เสียง ค. เสียงหนัก ง. เสียงเบา

๖. กිරสโตจะหาวนแมน สุรสแห่งพระวาทา จากข้อความดังกล่าว เขียนแทนสัญลักษณ์ ครุ ลหุ ได้อย่างไร

- ก. ๑ ๒ ๒ ๒ ๑ ๒ ๑ ๒ ๒ ๒ ๑ ๒

- ข. ๑ ๒ ๒ ๑ ๒ ๒ ๑ ๒ ๑ ๒ ๒ ๒

- ค. ๑ ๒ ๒ ๑ ๒ ๒ ๑ ๒ ๒ ๑ ๒ ๒

- ง. ๒ ๒ ๑ ๒ ๑ ๒ ๑ ๒ ๒ ๑ ๒ ๒

๗. คำว่า “วร” ถ้าต้องการให้อ่านออกเสียงเป็นคำครุ ๑ คำ คำ ลหุ ๑ คำ ต้องอ่านออกเสียงตรงกับข้อใด

- ก. วะ – ระ ข. วอน ค. วอ – ระ ง. วอน – ระ

๘. ข้อใดกล่าวถึงครุ ลหุได้ถูกต้อง

- ก. พยางค์หรือคำที่มีเสียงหนักเบา
ข. พยางค์หรือคำที่ทำให้เกิดสัมผัส
ค. พยางค์หรือคำที่บังคับด้วยเสียงสระ
ง. พยางค์หรือคำที่ประสมกับเสียงวรรณยุกต์

๙. คำในข้อใดมี เสียงตรงกับ ครุ ลหุ ต่อไปนี้ ~ ~ , ~ ~

- ก. ตื่นก่อนเมื่อนอนหลัง ข. ระวิงศ์พท์รับสั่งการ
ค. รอนรอนอ่อนอัสดง ง. จำแนกประเภทตาม

๑๐. . บทประพันธ์ในข้อใด มีเสียงสัมผัสตรงกับตัวอย่างดังต่อไปนี้

“จะถูกผิดกระไรอยู่ มนุษย์ผู้กระทำนา”

- ก. กุมารอินทกัสงสัย มิเชื่อในพระวาจา
ข. จะแนมิแนเหลือ พิเคราะห์เชื่อเพราะยากยล
ค. สามยอดเยี่ยมยลระยับ ะวะวับลับพรรณ
ง. และอีกประการเล่า ผิวะเขาสีคิดคลอน

บรรจง ชาครัตน์พงศ์. (๒๕๕๑). *เคล็ดลับการแต่งคำประพันธ์ โคลง ร่าย ฉันทน์ กาพย์ กลอน*.

กรุงเทพฯ : ดอกหญ้าวิชาการ

วรรณา แท้.(๒๕๕๖). *บทร้อยกรอง*. กรุงเทพฯ : แม็ค.

วัฒน์ บุญจับ. (๒๕๔๔). *ครุฑครุฑร้อยกรองไทย*. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.

สวณิต ยมาภัย. (๒๕๔๘). *หนังสือสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ภาษาการสื่อสาร และงานประพันธ์*.

กรุงเทพฯ : ครูสกาลาดพร้าว.

สิทธา พินิจภูวดล.(๒๕๒๐). *ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ : ดวงกลม.

สุภาพร มากแจ้ง.(๒๕๓๙). *กวีนิพนธ์ไทย ๑ – ๒*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียนประจำหน่วยที่ ๑
เรื่อง ร้อยกรองฉันท์เป็นอย่างไร

ข้อ	คำตอบ
๑.	ข
๒.	ก
๓.	ก
๔.	ง
๕.	ข
๖.	ค
๗.	ข
๘.	ง
๙.	ค
๑๐.	ก

เฉลยแบบฝึกที่ ๑

เรื่อง รู้จักที่มาฉันท์

คำสั่ง ให้นักเรียนจับคู่ประเภทของฉันท์ ให้ถูกต้อง

ตัวอย่าง ฉันท์ ๘ **มาฉกฉกฉันท์**

ฉันท์ ๘ ได้แก่

..... **วิชมมาฉกฉกฉันท์**

..... **จิตรปทาฉันท์**

ฉันท์ ๑๑ ได้แก่

..... **อินทรวีเชียรฉันท์**

..... **สาลินีฉันท์**

..... **อุปชาติฉันท์**

..... **อุเปนทรวีเชียรฉันท์**

ฉันท์ ๑๒ ได้แก่

..... **ภุขคประยาตฉันท์**

..... **โตฏกฉันท์**

..... **กมลฉันท์**

..... **วังสกุณฉันท์**

ฉันท์ ๑๔ ได้แก่

..... **วสันตติลกฉันท์**

ฉันท์ ๑๕ ได้แก่

..... **มาลินีฉันท์**

ฉันท์ ๑๙ ได้แก่

..... **สัททูลวิกกีฬิตฉันท์**

ฉันท์ ๒๐ ได้แก่

..... **อิทิสั่งฉันท์**

ฉันท์ ๒๑ ได้แก่

..... **สัทธราฉันท์**

วิชมมาฉกฉกฉันท์

อินทรวีเชียรฉันท์

สาลินีฉันท์

ภุขคประยาตฉันท์

โตฏกฉันท์

อุปชาติฉันท์

กมลฉันท์

วสันตติลกฉันท์

จิตรปทาฉันท์

อุเปนทรวีเชียรฉันท์

มาลินีฉันท์

อิทิสั่งฉันท์

สัททูลวิกกีฬิตฉันท์

สัทธราฉันท์

วังสกุณฉันท์

เฉลยแบบฝึกที่ ๒

เรื่อง รู้จักที่มาฉันทน์

คำสั่ง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

๑. ฉันทน์ของไทยมีที่มาจากคัมภีร์ที่มีชื่อว่าอะไร

คัมภีร์วุดโตทัย

๒. ฉันทน์ในภาษาบาลี แบ่งออกเป็นกี่ชนิด ได้แก่อะไรบ้าง

๒ ชนิด ได้แก่ ฉันทน์วรรณพฤติ และฉันทน์มาตราพฤติ

๓. ฉันทน์ที่นิยมแต่งในภาษาไทย เป็นฉันทน์ชนิดใด

ฉันทน์วรรณพฤติ

๔. ใครเป็นผู้แปลงฉันทน์ในคัมภีร์วุดโตทัยใหม่ทั้งหมดโดยครบสมบูรณ์ทั้ง ๑๐๘ แบบ

นายฉันทน์ ขำวิไล

๕. ฉันทน์เป็นคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองที่มีลักษณะบังคับต่างจากร้อยกรองประเภทอื่น

เพราะต้องใช้คำอะไรในการแต่ง

คำครุ และคำลหุ

๖. บทนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บทไหว้ครู บทสรรเสริญพระเกียรติ ควรใช้ฉันทน์ใดในการประพันธ์

สัททวลีกีหิตฉันทน์ หรือ สัทธราฉันทน์ (สามารถตอบอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่าง)

๗. อินทรวชิรฉันทน์ เหมาะที่จะใช้ประพันธ์บทลักษณะใด

บทเล่าเรื่อง บทครวญ หรือ บทชม (สามารถตอบอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งหมด)

๘. บทพรรณนาโวหารหรือบรรยายข้อความที่น่าตื่นเต้น หรือเป็นที่ประทับใจ นิยมใช้ฉันทน์ใดในการประพันธ์

ภูษณคปรยาดฉันทน์

๙. มาณวกฉันทน์ เหมาะที่จะใช้ประพันธ์บทลักษณะใด

บทสนุกสนาน ขบขัน หรือที่ต้องดำเนินเรื่องโดยเร็ว (สามารถตอบอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งหมด)

๑๐. วรรณคดีเรื่องใดบ้างที่แต่งด้วยคำประพันธ์ฉันทน์ (ตอบ ๓ เรื่อง)

มัทนพาธา สามัคคีเภทคำฉันทน์

เฉลยแบบฝึกที่ ๓

เรื่อง บทประพันธ์เน้นใช้เสียง (คำครุ คำลหุ)

ตอนที่ ๑ ฝึกเขียนคำครุ – ลหุ

คำสั่ง ให้นักเรียนเขียนสัญลักษณ์ ˆ (ครุ) , (ลหุ) ของคำต่อไปนี้

ตัวอย่าง โทษะ ˆ ˆ ˆ

๑. โมหะ ˆ ˆ ˆ

๓. สัตยา ˆ ˆ ˆ ˆ

๕. สามัคคี ˆ ˆ ˆ ˆ

๗. ประชด ˆ ˆ ˆ

๙. สรรพวิชา ˆ ˆ ˆ ˆ ˆ

๑๑. อุปถัมภ์ ˆ ˆ ˆ ˆ

๑๓. บุปผา ˆ ˆ ˆ

๑๕. มารยาท ˆ ˆ ˆ ˆ

๑๗. ภரியา ˆ ˆ ˆ ˆ

๑๙. เกษตรกร ˆ ˆ ˆ ˆ ˆ

๒๑. เสวต ˆ ˆ ˆ

๒๓. วิชา ˆ ˆ ˆ

๒๕. สะอาด ˆ ˆ ˆ

๒๗. ธรรมชาติ ˆ ˆ ˆ ˆ

๒๙. อติเรก ˆ ˆ ˆ ˆ

๒. สัจจะ ˆ ˆ ˆ

๔. ลักษณะ ˆ ˆ ˆ ˆ

๖. อภิปราย ˆ ˆ ˆ ˆ

๘. อติเรก ˆ ˆ ˆ ˆ

๑๐. คุณธรรม ˆ ˆ ˆ ˆ

๑๒. อนุรักษ ˆ ˆ ˆ ˆ

๑๔. ปฏิเสธ ˆ ˆ ˆ ˆ

๑๖. ทศวรรษ ˆ ˆ ˆ ˆ

๑๘. วิฤติการณ์ ˆ ˆ ˆ ˆ

๒๐. พัฒนา ˆ ˆ ˆ ˆ

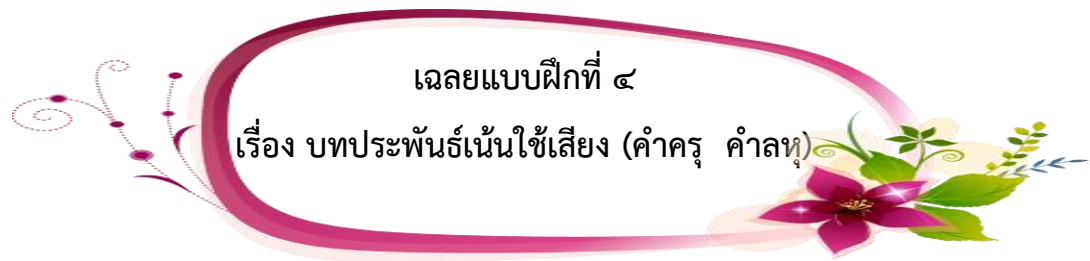
๒๒. ประชากร ˆ ˆ ˆ ˆ

๒๔. สดใส ˆ ˆ ˆ

๒๖. ปัญญา ˆ ˆ ˆ

๒๘. ฐานะ ˆ ˆ ˆ

๓๐. รติ ˆ ˆ ˆ ˆ

ตอนที่ ๒ ฝึกสร้าง คำครุ – ลหุ

คำสั่ง จงเขียนคำหรือข้อความที่มีเสียงเป็น ครุ – ลหุ ตามเครื่องหมายที่ปรากฏต่อไปนี้

ตัวอย่าง ำ ะ ะ

ตลาดนัด

นักเรียนสามารถใช้คำตอบใดก็ได้ คือ ถ้าเป็นสัญลักษณ์ ะ (ครุ เสียงหนัก) ให้เป็นคำหรือพยางค์ที่
ประสมด้วยสระเสียงยาว หรือคำที่มีตัวสะกด รวมถึงคำที่ประสมด้วยสระเกิน อำ ไอ อี เอา และถ้าเป็น
สัญลักษณ์ ้ (ลหุ เสียงเบา) ให้เป็นคำที่ประสมด้วยสระเสียงสั้นเท่านั้น รวมถึงคำที่เป็นพยัญชนะตัวเดียว
ธ กิ บ ณ

ตอนที่ ๑ คำสั่ง ให้นักเรียนเลือกข้อความด้านขวามือ เติมในช่องว่างให้สัมผัสกับข้อความด้านซ้ายมือโดยคำที่นำมาเติม จะต้องมีครุ - ลหุ ตามที่กำหนด

ตัวอย่าง	จะใคร่ <u>แถลง</u>	จ ล จ ล	<u>แสดงกริยา</u>
๑. ธรรมชาติงาม	ล ล จ ล	เมื่อยามจะ <u>ค่ำ</u>	
๒. อรุณเบิกฟ้า	จ ล ล ล	นภา <u>แจ่มแจ้ง</u>	
๓. ดุจฟ้าไร้ดาว	ล ล ล ล	เมื่อ <u>ครวมีทุกข</u>	
๔. น้ำค้างบริสุทธิ์	จ ล ล ล	ประ <u>ดุจยัสสาว</u>	
๕. แม้นยามจะเรียน	จ ล จ ล	ก็ <u>เพียรจะเพลิน</u>	
๖. รักจริงหรือหลอก	จ ล ล จ	จะ <u>นอกจริงนะ</u>	
๗. ประรณาสีงไฉ	ล ล ล ล	เอา <u>ไมตรีแลก</u>	
๘. น้ำนิงไหลลึก	ล ล ล ล	ชัก <u>ศึกเข้าบ้าน</u>	
๙. ประกอบกิจใด	ล จ ล ล	ให้ <u>ลวงผ่าน</u>	
๑๐. บ้านเล็กแสนสุข	ล ล จ ล ล	<u>ไรทุกข์สบายใจ</u>	

ตอนที่ ๒ คำสั่ง จงเขียนข้อความในช่องว่างด้านขวามือให้สัมผัสกับข้อความด้านซ้ายมือ

ตัวอย่าง บ้านน้อยในสวน เทียบชวนคนชม

๑. กระต่ายสีขาว
๒. ป่าเขียวขจี
๓. ท้องฟ้าสีคราม
๔. โรงเรียนน่าอยู่
๕. ขยันเรียนหนังสือ
๖. ขจัดความทุกข์
๗. เธอจะไปไหน
๘. ลมหนาวพัดมา
๙. ความรักเรียกร้อง
๑๐. สวัสดิ์ปีใหม่
๑๑. ทำมาหากิน
๑๒. รีบมาโรงเรียน

นักเรียนสามารถตอบคำใดก็ได้ที่มีเสียงสัมผัสกับคำที่ขีดเส้นใต้ด้านขวามือ

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียนประจำหน่วยที่ ๑
เรื่อง ร้อยกรองฉันท์เป็นอย่างไร

ข้อ

คำตอบ

๑.

ก

๒.

ข

๓.

ง

๔.

ก

๕.

ข

๖.

ค

๗.

ค

๘.

ก

๙.

ง

๑๐.

ก

